

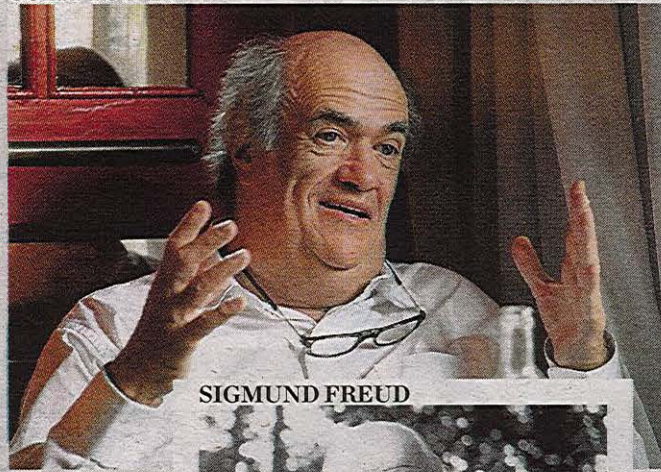
I si el temps girés en espiral?

HULTON ARCHIVE / GETTY

J.B. PRIESTLEY

COLM TÓIBÍN

MANOLO GARCÍA

SIGMUND FREUD

HANS CASPARIUS / HULTON ARCHIVE / GETTY

Diríem que el rellotge avança sense marxa enrere, però no està escrit enlloc que la dimensió lineal del temps sigui l'única possible

Les coses van com van i no pas com voldríem que anessin

“El temps ho cura tot, Nora. És l'únic que et puc dir”. Nora Webster encaixa aquestes paraules amb la resignació de tothom qui les ha hagut de sentir alguna vegada, pensant que sí però no. Perquè sí, d'acord, el temps ho cura tot, però al seu estil: el temps ens mata a tots. Ara bé, la novel·la de Colm Tóibín avança i la protagonista experimenta un procés imperceptible però irreversible: de mica en mica se li evapora la ràbia i es va sentint arrelada de nou a la vida. I després d'un viatge emocional interior que només comprenen de veritat els que n'han fet de semblants, aquesta dona maltractada pel destí assumeix que les coses van com van i que tothom fa el que bonament pot.

Nora Webster, un personatge inspirat en la mare de l'autor, acaba entenent que ha de fer les paus amb si mateixa i amb el món. Que ha de girar full: “Es va agenollar i va llançar les cartes al foc a poc a poc. Va pensar en tot el que havia passat des que les havien escrit, i que pertanyien a un temps que s'havia acabat i no tornaria. Les coses eren així, havien anat d'aquesta manera”. Quin mestre, l'irlandès (amb casa al Pallars i un català impecable) Colm Tóibín, al'hora de retratar estats de

l'ànim sense explicitar-los. I quina senyora novel·la, aquesta *Nora Webster*, publicada en català per Amsterdam (traducció de Maria Rosich) i en castellà per Lumen, amb traducció d'Antonia Martín.

Potser hi ha amors que existeixen abans de l'enamorament

El passat ja no torna. És un fet incontestable si partim d'una visió lineal del temps. I una sentència discutible si ens fem de ple en l'obra del dramaturg John Boynton Priestley (1894-1984), que va quedar captivat per la teoria de la relativitat d'Einstein i per *La interpretació dels somnis* de Sigmund Freud. Entre les seves obres teatrals al voltant de la temporalitat hi ha *El temps i els Conway* (del 1937) i *Això ja ho he viscut*, escrita també el 1937, que es representa fins demà, diumenge, a la Biblioteca de Catalunya sota la direcció de Sergi Belbel i amb unes interpretacions esplèndides de Carles Martínez, Sílvia Bel, Lluís Soler, Míriam Alamany, Jordi Banacolocha i Roc Esquius. La traducció al català ha anat a càrrec de Martí Gallén i l'ha publicat l'editorial Comanegra.

I si el temps girés en espiral? I si tot passés de forma recurrent? I si, en morir, tornéssim a viure novament, amb possibilitats fins i tot d'esmenar la plana al destí? D'aquí

neix l'obra *Això ja ho he viscut*, i en concret de la sensació desconcertant que tots hem tingut algun cop d'estar vivint una cosa per segona vegada, l'anomenat *déjà vu*. Hi ha explicacions científiques que parlen d'una asincronia entre dues zones del cervell; però i si, en efecte, aquella situació ja l'haguéssim viscuda en una existència anterior? I si poguéssim evitar repeticions de la jugada, impedint accions que encara no han succeït? I si resulta que ens enamorem de forma absoluta i fulminant d'algú perquè aquell amor sempre ha format part de nosaltres, com senten la Janet i l'Oliver?

La comprensió del que ens passa sempre arriba massa tard

Vaig anar al teatre dimecres i encara em ressonen aquestes paraules del doctor Görtler: “El que ja ha passat abans, probablement moltes vegades, és molt possible que torni a passar. Per això hi ha gent que pot profetitzar el que passarà. No veuen el futur com es pensen, sinó el passat”. I aquestes altres, en la veu de Lluís Soler: “El que més em molesta és que la comprensió que tenim de les coses arriba sempre després dels esdeveniments. Aprenem, però sempre és massa tard [...]. Per això, per poc que compreguem les coses, no ens serveix de res”.

Quin estiu! (i 3)

La tercera notícia rellevant d'aquest estiu té a veure amb els manuscrits del mar Mort, o de Qumran, descoberts a les penyes que voregen aquell mar palestí l'any 1947. Va trobar-los un rabadà beduí quan buscava una ovella que se li havia esgarriat. Dins una cova va trobar les primeres tines, molt ben segellades, que contenien rotlles de paper i de pergami, amb còpies de llibres sencers de la Bíblia Tanakh, vull dir l'hebreu, passatges parcials i les regles de l'orde dels essenis, variant “premonàstica” del judaisme, que va ser la responsable d'amagar els textos sagrats, possiblement poc abans de la destrucció del temple de Jerusalem, l'any 70, en veure que la diàspora seria inevitable. Després van ser escorcollades altres coves dels encontorns, i tot el que es va trobar, amb una antiguitat que oscil·la entre l'any 150 aC i el 70 dC –tot anterior, per tant, als escrits del Nou Testament, del qual no tenim res semblant–, constitueix la troballa arqueològica i literària més important que s'ha fet mai. Després de moltes vicissituds, els rotlles van ser adquirits per Israel, i avui els exhibeix, només en part a causa del seu estat tan delicat, en un Museu del Llibre fet *ad hoc* a la capital de les tres religions monoteistes.

Això que hem explicat no és cap novetat: hi ha molts llibres que en parlen, i n'hi ha que porten les traduccions dels manuscrits, escrits en hebreu i en altres llengües. La novetat la vam saber durant l'estiu: un dels pergamins, el dit *Manuscrit del Temple*, trobat l'any 1956, presenta una qualitat molt superior a la resta de troballes. És un pergami molt més fi que els altres –deu ser d'animal nonat–, d'encara no una dècima de mil·límetre, i està escrit pel revers de la pell, cosa poc habitual. Com que semblava que el text estava cobert amb una capa inorgànica, cosa també rara, els arqueòlegs van investigar-lo, amb tots els mitjans a l'abast avui dia, i van descobrir que la superfície escrita del pergami havia rebut una capa d'imprimació amb una tècnica molt més avançada que el tractament dels pergamins medievals, encara força conservats perquè són molt més “joves”. En aquesta capa hi van descobrir una inusual concentració de sals compostes de sulfur, sodi i calci, cosa que tampoc no es troba a la resta dels rotlles trobats a Qumran.

I ara ve una reflexió: conec gent que tenia CDs de fa deu o vint anys que han perdut la informació que contenien pel deteriorament de la superfície envernissada. Semblava que la nova cultura digital havia d'assegurar la supervivència durant centenars d'anys del contingut que portaven, i ara resulta que han durat molt menys que els rotlles del mar Mort, que ja tenen més de dos mil anys d'antiguitat.

Aquesta és la lliçó que es desprèn de tot plegat: escriptors, torneu a fer servir paper –això sí, de fil o de cotó pur– i tinta de qualitat, i deixeu estar l'ordinador. Només així els vostres escrits, desats en tines, ben segellats i guardats en una cova d'un lloc molt sec, asseguraran la supervivència mil·lenària de tot el que escrigueu.